

Misstron mot politikerna

En SIFO-undersökning som presenterades under sensommaren visade att allmänhetens förtroende för politikerna är lågt. Många är övertygade om att politikerna sätter partiets eller sina egna intressen framför väljarnas.

Detta är en oroväckande utveckling som rör vid demokratins livsnerv. Den öppnar inte bara för politisk apati och valskolk utan också för antidemokratiska strömningar. Weimar-republikens öde kastar långa skuggor också in i vår tid.

Men vad gäller misstroendet djupast sett? Riktas det sig enbart mot politikerna eller handlar det också om en misstro mot politik som sådan? Det finns skäl att tro att det hos många finns en besvikelse över att politiken inte har alla svar. Det är inte så konstigt om en generation, som växte upp med påståenden om att allt är politik, och att politik är att vilja, nu känner sig frustrerad.

Det är inte bara Sverige utan flera välfärdsstater i västvärlden som under efterkrigstiden har trott, att så gott som alla samhällsproblem kan lösas med hjälp av ekonomiska resurser och en förutseende planering, helst i offentlig regi. Men Sverige är kanske det land där metoden har tillämpats mest konsekvent.

Ett problem uppmärksammas, regeringen tillsätter en utredning, utredningen föreslår ett nytt ämbetsverk, en generaldirektör tillsätts och medel anvisas i statsbudgeten – det mönstret har upprepats gång på gång. Och det har skett under stor enighet över partigränserna, till och med stolthet över den svenska modellens rationella sätt att angripa samhällets brister.

Men under 90-talet har tilltron till politiska lösningar minskat. Det gick t ex inte att planera sig ur arbetslösheten. Skolan har blivit en krisbransch. Det knakar också i hälso- och sjukvården. Systemförändringar och rationaliseringsprojekt har inte fungerat enligt ritningarna.

Det finns en begynnande diskussion om var gränserna bör gå mellan offentligt och privat, och mellan politiskt beslutade riktlinjer och ledning av den löpande verksamheten.

Den här diskussionen är viktig att föra. Så länge som politikerna betraktas som omnipotenta fixare av alla problem, är det bäddat för besvikelser och misstro. Först när de får en rimlig uppgift, finns chansen att de skall kunna klara av den till väljarnas belåtenhet.

Dessvärre har många politiker fallit för frestelsen att framställa sig själva som mäktigare än de är. De har tagit åt sig äran av internationella högkonjunkturer, de har utlovat att de kan skapa arbetstillfällen, och de har frikostigt utställt löften och garantier, som i själva verket endast är målsättningar och ambitioner.

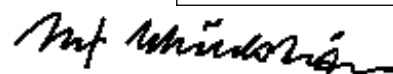
Inte minst på vårdområdet finns det en skadlig suddighet i de politiska utfästelserna. Hälso- och sjukvårdslagen uppfattas ofta som en garanti för god vård på lika villkor, men även här är det fråga om en målformulering, som tillåter ganska stora variationer i både kvalitet och likhet beroende på ekonomi, geografi och kulturella faktorer. På samma sätt förhåller det sig med skvårdgarantier av olika utformning.

Under de senaste årens ekonomiska svårigheter har politikerna varit obe-

nägna att tillstå att besparingar kan leda till sämre vårdkvalitet eller bristande säkerhet. Alla förstår naturligtvis ändå det sammanhanget, och politikernas förnekanden får bara till följd att de betraktas som okunniga, ohederliga eller båda delarna.

En del av skulden får nog också läggas på massmedierna. Självfallet skall nyhetsmedier bedriva en aktiv och självständig samhällsbevakning, men det växande utbudet av debatt- och intervjuprogram skapar en konstlad efterfrågan på uttalanden och utspel, som politikerna har svårt att tillgodose på ett meningsfullt sätt. Att klara sig helskinnad från en utfrågning i TV kan bli viktigare för en minister än substansen i den förda politiken.

Om förtroendet för politikerna skall kunna återställas krävs det sålunda en nykrare uppfattning om politikens möjligheter och begränsningar, en större varsamhet med nyanserna i det politiska språket och gärna också en mindre sensations- och konfrontationssinriktad massmediebevakning. Det är fråga om väsentliga förändringar, men de är inte omöjliga.

Ulf Schöldström
ledarkolumnist vid Läkartidningen